

Voorjaarsfenologie 2017

Ellen de Bruin

Tuinfluiter op 5 mei 2018, Ouderkerk aan de Amstel

Ieder voorjaar is het weer feest wanneer de trekvogels terugkeren uit het zuiden. Interessant is het om van deze soorten de eerste datum te noteren waarop ze waargenomen worden en de trend op lange termijn te bekijken. Van 2017 staan de voorjaarswaarnemingen van veertig trekvogelsoorten vermeld in de tabel. Alle waarnemingen zijn afkomstig van de website waarneming.nl. Van buiten deze bron zijn geen vroege waarnemingen ontvangen.

De lente van 2017 wordt omschreven als zeer zacht, zeer droog en zeer zonnig. Alleen de Paasdagen half april waren kouder dan de Kerstdagen van 2016 en ook op Koningsdag was het fris (bron: knmi.nl). Van de 39 soorten waarvoor een bandbreedte is bepaald arriveerden er in 2017 vijftien vroeg: (IJslandse) Grutto, Groenpootruiter, Boerenzwaluw, Nachtegaal, Blauwborst, Tapuit, Snor, Kleine Karekiet, Rietzanger, Braamsluiper, Grasmus, Tuinfluiter, Zwartkop, Tjiftjaf en Bonte Vliegenvanger. Vroeg wil zeggen dat de eerste waarnemingsdatum in 2017 voor de startdatum van de bandbreedte (berekend tot en met 2016) valt. In 2016 arriveerde hetzelfde aantal soorten vroeg, maar toen betrof het een andere reeks van soorten.

Eén soort arriveerde laat ten opzichte van de bandbreedte: de Zomertortel, op 14-5 in

De Nachtegaal, vroeger dan ooit

de Middelpolder. Deze soort is echter inmiddels vrij zeldzaam geworden; niet alleen in de regio maar in heel Nederland.

Er zijn vier datumrecords verbroken, namelijk van Nachtegaal, Grasmus en Bonte Vliegenvanger voor wat betreft de eerste datum en van Boerenzwaluw voor wat betreft de tweede datum. Eén eerste en één tweede datum werden geëvenaard, resp. van Purperreiger en van Tuinfluiter.

Evenaring cq. verbetering van de vroegste datum vindt de laatste jaren steeds vaker plaats. Mogelijk speelt hier de klimaatverandering een rol, maar wellicht ook een waarnemerseffect: er zijn inmiddels meer dan 1000 waarnemers - vaak of minder vaak - actief in de regio.

Ik zou graag iedereen willen verzoeken vroege waarnemingen van (zang-)vogels te registreren, en dan het liefst zo exact mogelijk, met name of de vogel zingt of niet.

Hieronder worden een paar soorten uitgelicht.

Grutto Er is één eerdere waarneming voor de in de tabel genoemde vroegste datum van 1-2, namelijk 31-1-2017; 1 ex. in Polder IJdoorn (Saskia van Loenen). In de datareeks worden echter alleen januariwaarnemingen opgenomen als een IJslandse Grutto is uitgesloten.

Boerenzwaluw De tweede vroegste datum werd verbeterd: op 4-3 vloog 1 ex. over de Hemhavens. De twee datum ooit was 14-3, in 2012.

Nachtegaal De vroegste datum ooit werd verbeterd: op 3-4 een zingende vogel in het Geuzenbos. Het record stond op 7-4 (zowel in 1967 als in 1999).

De Gierzwaluw

		vroegste datum	locatie
1	Purperreiger	31-3-2017	Schinkelbos
2	Zomertaling	11-3-2017	Landje van Geijssel
		11-3-2017	Polder IJdoorn
3	Lepelaar	17-2-2017	Polder Nellestein
4	Boomvalk	19-4-2017	Albemarle A'dam-Noord
5	Kluut	20-2-2017	Bovenkerkerpolder
6	Kleine Plevier	11-3-2017	Polder IJdoorn
7	Bontbekplevier	3-3-2017	IJburg
8	Grutto	1-2-2017	Holendr.- en Bullewijkerpolder
		1-2-2017	Landje van Geijssel
9	Groenpootruiter	22-3-2017	Lutkemeerpolder
10	Visdief	2-4-2017	Ilperveld
		2-4-2017	Fort Botshol
11	Zwarte Stern	15-4-2017	IJmeer
12	Zomertortel	14-5-2017	Middelpolder
13	Koekoek	14-4-2017	Gaasperpark
14	Gierzwaluw	16-4-2017	Noorder- of Rietpolder Muiden
		16-4-2017	IJburg
15	Oeverzwaluw	26-3-2017	Diemen-Noord
16	Boerenzwaluw	4-3-2017	Hemweg-havens
17	Huiszwaluw	9-4-2017	Polder de Rondehoep
		9-4-2017	Aalsmeer
18	Gele Kwikstaart	22-3-2017	Bovenkerkerpolder
19	Nachtegaal	3-4-2017	Geuzenbos
20	Blauwborst	12-3-2017	Diemerpark
21	Zwarte Roodstaart	11-3-2017	IJburg
22	Gekraagde Roodstaart	8-4-2017	Schinkelbos
23	Paapje	22-4-2017	Diemerpark
24	Tapuit	22-3-2017	Bovenkerkerpolder
25	Sprinkhaanzanger	7-4-2017	Ilperveld
26	Snor	1-4-2017	Diemerpark
		1-4-2017	Vijfhoek Haven Ballast
27	Spotvogel	6-5-2017	omg. Blijkmeerpolder
28	Bosrietzanger	3-5-2017	Lutkemeerpolder
29	Kleine Karekiet	8-4-2017	Polder IJdoorn
30	Rietzanger	26-3-2017	Diemerpark
31	Braamsluiper	10-4-2017	Science Park
32	Grasmus	6-4-2017	Diemen-Zuid
33	Tuinfluiter	12-4-2017	Watergraafsmeer
34	Zwartkop	5-3-2017	Watergraafsmeer
35	Fluiter	1-5-2017	Westgaarde
36	Tjiftjaf	14-2-2017	Entrepotdok
37	Fitis	22-3-2017	Diemerpark
		22-3-2017	Lutkemeerpolder
38	Grauwe Vliegenvanger	6-5-2017	De Hoge Dijk
39	Bonte Vliegenvanger	2-4-2017	Vijfhoek Diemen
40	Wielewaal	6-5-2017	Polder Nellestein

waarnemer(s)	periode (n)	gvd	bandbreedte t/m 2016
GK			
CR, BdH, MTZ	1960-2016 (56)	21-3	8/3-3/4
SH			
AdB	1962-2016 (51)	3-3	2/2-1/4
FP	1960-2016 (57)	13-4	30/3-27/4
FS	1965-2016 (51)	9-3	15/2-31/3
SH	1959-2016 (56)	28-3	7/3-18/4
AS	1972-2016 (44)	2-3	19/2-13/3
EV	1958-2016 (59)	18-2	6/2-2/3
WS			
PT	1965-2016 (50)	10-4	26/3-25/4
WvdS	1957-2016 (60)	7-4	29/3-16/4
ZH			
SV, EJB, EV	1962-2016 (51)	26-4	14/4-8/5
PPB	1959-2016 (56)	3-5	24/4-12/5
TP	1957-2016 (60)	20-4	12/4 - 28/4
RuB	1954-2016 (61)	18-4	11/4-25/4
MK, RB			
FvG	1958-2016 (54)	10-4	26/3-25/4
JLK	1954-2016 (63)	30-3	23/3-6/4
WvdS	1959-2016 (58)	17-4	4/4-30/4
LvZ			
AS	1957-2016 (59)	30-3	18/3-11/4
GK	1956-2016 (61)	15-4	10/4-20/4
MR	1982-2016 (35)	22-3	13/3-31/3
WvdS	1961-2016 (55)	25-3	9/3-10/4
EV	1958-2016 (58)	16-4	4/4-28/4
JFY, ED	1965-2016 (45)	28-4	17/4-9/5
AS	1963-2016 (53)	9-4	27/3-22/4
FvG	1963-2016 (49)	14-4	4/4-24/4
GK	1957-2016 (53)	13-4	5/4-21/4
AS			
JLK	1957-2016 (60)	7-5	1/5-13/5
NA	1957-2016 (59)	4-5	24/4-14/5
HB	1957-2016 (60)	24-4	13/4-5/5
EdB, RvD	1957-2016 (60)	8-4	30/3-17/4
ZH	1956-2016 (61)	19-4	12/4-26/4
Rbe	1955-2016 (61)	21-4	14/4-28/4
JLK	1957-2016 (60)	21-4	16/4-26/4
GvD	1957-2016 (60)	2-4	20/3-15/4
JvB	1959-2016 (52)	1-5	22/4-10/5
AvE	1960-2016 (57)	6-3	22/2-18/3
HN	1957-2016 (60)	27-3	19/3-4/4
JvB			
SH, LIJ, AS	1958-2016 (58)	4-5	24/4-14/5
EdB, RvD	1960-2016 (54)	26-4	17/4-5/5
BV	1957-2016 (57)	11-5	1/5-21/5

De Gierzwaluw

Grasmus Ook voor deze soort werd de vroegste datum ooit verbeterd: op 6-4 een zingende vogel in Diemen. De tweede datum ooit wordt dan 9-4 (in 2009 en 2011).

Tuinfluiter De tweede datum ooit werd geëvenaard: op 12-4 een zingende vogel in de Watergraafsmeer. Eerder werd deze datum bereikt in 2005.

Zwartkop Op 12-2 een vrouwtje in Elsrijk, Amstelveen (Jochem Kühnen), waarschijnlijk een overwinterende vogel. Net als Zwarte Roodstaart wordt Zwartkop in de datareeks opgenomen vanaf 1 april, ongeacht of de vogel zingt of niet. Vóór deze datum tellen alleen zingende vogels mee, vandaar dat de vroegste datum 5-3 is in 2017.

Tjiftjaf Er is een zangwaarneming op 31-1-2017 in Slotervaart (Sander Tambach). Waarnemingen in januari worden echter niet opgenomen in de datareeks; het betrof zeer waarschijnlijk een overwinterende vogel. Eerste datum in 2017 van een zingende Tjiftjaf wordt aldus 14-2.

Bonte Vliegenvanger De vroegste datum ooit, 3 april 1985, werd verbeterd: op 2-4 een zingende vogel op de Diemer Vijfhoek.

Voor de berekening en de methode van gemiddelde vroegste waarnemingsdatum (gvd) en bandbreedte verwijs ik naar het artikel Voorjaarsfenologie 2003, gepubliceerd in De Gierzwaluw jg. 41 (4) p. 27-38. De uitleg is ook te vinden op de website van de VWGA (vogelsamsterdam.nl/voorjaarsfenologie). De berekende waarden ontving ik van Jan van Blanken, waarvoor dank.

Op de website is ook de zgn. overall fenologielijst te vinden. In deze lijst worden van de geselecteerde soorten de eerste en tweede vroegste datum aller tijden genoemd.

Gebruikte afkortingen in de tabel

AdB	A.O. de Boer	GK	Guido Klerk	PPB	Peter-Paul Boermans
AS	Adrie Streefland	GvD	Guus van Duin	PT	Paul Tak
AvE	André van Eck	HB	Hans Brinks	RB	Rob Baars
BdH	Bert de Haan	HN	H. Nibbering	RBe	Ron Berkhout
BV	Bert Verweij	JFY	Jan Fekke Ybema	RuB	Ruurd Bennink
CR	Cees Roselaar	JLK	Jip Louwe Kooijmans	RvD	Ricardo van Dijk
ED	Edial Dekker	JvB	Jan van Blanken	SH	Sander Hietkamp
EdB	Ellen de Bruin	LJ	Lodewijk IJlst	SV	Sven Valkenburg
EJB	Erik-Jan Barten	LvZ	Lennart van Z.	TP	Theo Postma
EV	Els Velzing	MK	Maarten Kaales	WS	Will Schep
FP	Floris Parlevliet	MR	Marcel Rem	WvdS	Wim van der Schot
FS	Fred Scholte	MTZ	Miranda & Tim Zutt	ZH	Zaïnal Haberham
FvG	Frank van Groen	NA	Niels Aagaard		